

Geachte voorzitter en leden van Provinciale Staten,

28 maart 2019

Als Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL) willen wij u allereerst feliciteren met uw verkiezing als Statenlid van de provincie Utrecht. Daarmee staat u voor een belangrijke uitdaging, onder andere om te werken aan de duurzaamheidsopgaven voor onze provincie en de kwaliteit van de leefomgeving. Daarom stellen wij ons kort aan u voor en geven we u direct al iets mee voor de komende bestuursperiode.

Wie zijn wij?

De PCL is de onafhankelijke adviescommissie van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten van Utrecht. De PCL geeft gevraagd en ongevraagd advies over onderwerpen die de kwaliteit van de leefomgeving aangaan, waaronder ruimtelijke ordening, mobiliteit, milieu, water, groen, duurzaamheid, de energie- en klimaatopgave, en de ontwikkeling van het stedelijk en landelijk gebied in de provincie. De PCL adviseert integraal en op hoofdlijnen en richt zich op de samenhang tussen de verschillende beleidsterreinen. De PCL heeft een wettelijke basis in de Wet ruimtelijke ordening en de Wet milieubeheer.

Wat willen wij u meegeven?

Als PCL willen wij u dringend adviseren om te kiezen voor een daadkrachtiger aanpak van de energietransitie ten opzichte van de vorige coalitieperiode en om de energietransitie te verbinden met andere grote opgaven, zoals woningbouw en mobiliteit.

In vier recent verschenen filmpjes heeft de PCL bij monde van vier jonge onderzoekers* haar zorgen geuit over de voortgang van de energietransitie in de provincie Utrecht. Met het oog op de vorming van een nieuw coalitieakkoord wil de PCL u op deze filmpjes attenderen en daarmee opnieuw aandacht vragen voor energietransitie in de provincie Utrecht:

[Adviesfilm Energiebesparing 2019](#)

[Adviesfilm Opwekken duurzame energie 2019](#)

[Adviesfilm Energieopgave en burgerinitiatieven 2019](#)

[Adviesfilm Samenhangende aanpak energieopgave 2019](#)

Energieagenda

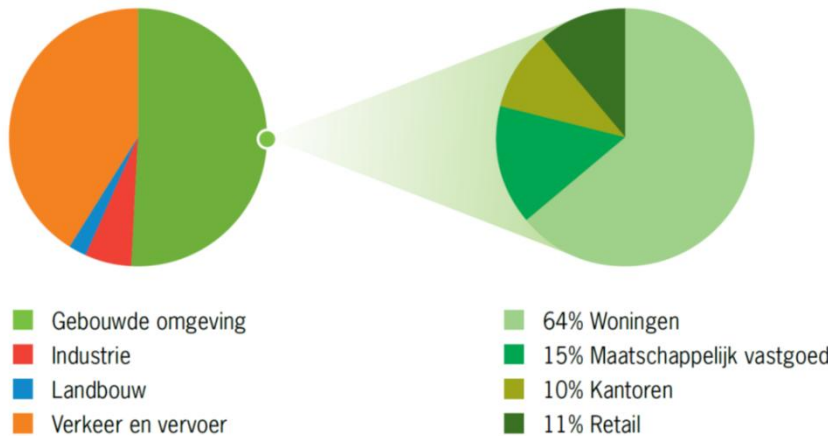
Het huidige beleid van de provincie is vastgelegd in de energieagenda '[Een klimaat voor energietransitie 2016 – 2019](#)' en wordt geoperationaliseerd in het bijbehorende uitvoeringsprogramma. Analyse van het energiegebruik laat zien dat de provincie Utrecht een bijzondere positie inneemt vergeleken met veel andere provincies. Dat heeft er onder andere mee te maken dat in Utrecht bijna de helft van het energiegebruik (47%) plaatsvindt in de gebouwde omgeving, terwijl de rest vrijwel allemaal gerelateerd is aan verkeer en vervoer (45%). Het industrieel gebruik in Utrecht is met 6% maar heel klein. En dat geldt nog meer voor de landbouw met 2%. In de onderstaande figuur wordt dat schematisch weergegeven.

Van de energie die in de gebouwde omgeving wordt gebruikt komt veruit het grootste deel (ca. twee derde) voor rekening van huishoudens (woningen), waaronder verwarming van woningen (met name aardgas) en huishoudelijk gebruik van apparaten (vooral elektriciteit).

Van de circa 100 Petajoule (PJ) die volgens de Energieagenda jaarlijks in de provincie Utrecht wordt gebruikt, is 20% nodig voor elektra, 45% voor warmte en 35% voor autobrandstof.

Op basis van deze cijfers concluderen wij dat de energieopgave in de provincie Utrecht qua omvang te overzien is, als wij de situatie vergelijken met provincies met veel industrie.

* Zie de [website van de PCL](#)

Energiegebruik in de provincie Utrecht per sector en met een specificatie voor de gebouwde omgeving
 Bron: *Energieagenda provincie Utrecht (2016, p. 9)*

Als het gaat om het aandeel hernieuwbare energie, dan is dat in de provincie Utrecht met 3,2% maar klein. Kleiner dan de meeste andere provincies en veel kleiner dan in Nederland als geheel, namelijk 5,9%. Daarmee blijven Utrecht en Nederland als geheel ver achter bij de landelijke beleidsdoelstellingen voor de korte termijn: 14% in 2020 en 16% in 2023.

Ruimtebeslag

Zou je de vraag naar energie in de gebouwde omgeving en van verkeer en vervoer niet reduceren en het jaarlijkse gebruik van 100 PJ volledig duurzaam willen opwekken, dan zijn daarvoor naar schatting 2.900 tot 4.000 windturbines van 3 Megawatt (MW) nodig. Dat is een capaciteit vergelijkbaar met de capaciteit van de windmolens langs het Amsterdam-Rijnkanaal bij Houten en langs de Rijksweg A27 bij Nieuwegein. Kies je voor zonneweides in plaats van wind, dan praat je over een benodigde hoeveelheid van 30.000 tot 50.000 hectare. Dat is ongeveer de helft van alle landbouwgrond in de provincie. Wil je in die behoefte voorzien door uitsluitend zonnepanelen op daken van woningen te leggen, dan heb je daarvoor 10 miljoen woningen nodig, waar Nederland als geheel er niet meer dan 7¼ miljoen telt. Kies je voor biomassa, ten slotte, dan heb je daarvoor bijna 500.000 ha nodig, terwijl het areaal landbouwgrond, bos en natuur in de provincie nauwelijks 100.000 ha beslaat.

1 PJ =

29-40
WINDTURBINES
(3,0 MW)

300-500
HA ZONNEVELD

100.000
WONINGEN MET
ZONNEDAKEN

4.750
HA
BIOMASSATEELT

ca. 20 dagen
HEMWEG-8*

* 50 kilo steenkool per seconde

Vergelijking 1 PJ duurzaam opgewekte energie met een kolencentrale, met een capaciteit vergelijkbaar met die van de Hemwegcentrale in Amsterdam.
 Bron: *Klimaat - Energie - Ruimte, Posad e.a. 2018*

Dit maakt het volgende duidelijk:

1. Het is niet een kwestie van kiezen tussen bijvoorbeeld óf wind óf zon, het is én ... én ...;
2. Het energievraagstuk staat niet op zichzelf, het is tevens een belangrijk ruimtelijk vraagstuk;
3. Behalve dat het gaat om het opwekken van hernieuwbare energie laat dit ook zien hoe groot het belang is van een vergaande besparing van het energiegebruik in met name de gebouwde omgeving
4. Voor verkeer en vervoer moeten we niet alleen naar andere energiebronnen, maar ook naar andere vervoersmodaliteiten zoeken.

Efficiencyverbeteringen

Om de energietransitie op gang te brengen en daarbij burgers en bedrijven mee te krijgen, gaat het niet alleen om opwekken en besparen. Het vraagt ook om efficiencyverbeteringen.

Voor de gebouwde omgeving kun je daarbij o.a. denken aan het eenvoudigweg goed inregelen en functioneren van verwarmingsinstallaties. En aan het vervangen van volledig op aardgas gestookte HR-ketels door hybride WP/CV-installaties of volledig elektrische warmtepompen, afhankelijk van de isolatiewaarde van gebouwen. Je kunt ook denken aan het aanleggen van warmtenetten.

Bij verkeer en vervoer gaat het om het elektrificeren van de mobiliteit. Hierbij zien wij overigens ook mogelijkheden voor waterstof; niet alleen voor personenauto's, maar met name ook voor vrachtverkeer. Ook is er veel winst te behalen door de auto vaker te laten staan en in plaats daarvan gebruik te maken van het OV of de fiets te nemen.

Overige aspecten

Ongeacht de mogelijkheden van besparen, opwekken en efficiencyverbetering vraagt de PCL aandacht voor nog twee andere vaak onderbelichte aspecten. Ten eerste: de vraag of het netwerk geschikt is om de soorten en hoeveelheden energie te transporteren. Tot nog toe immers kennen bijvoorbeeld alleen (hoog) stedelijke gebieden warmtenetten. En het elektriciteitsnetwerk is niet uitgerust om alle huishoudens van voldoende stroom te voorzien.

Ten tweede: de vraag en het aanbod van elektriciteit lopen vaak niet synchroon. Denk bijvoorbeeld aan zonnepanelen waarmee je overdag groene stroom kunt opwekken wanneer de zon schijnt, terwijl je die stroom vaak pas 's-avonds nodig hebt als de zon weer onder is. En dat geldt ook door het jaar heen als het gaat om zomer en winter. Dat betekent dat er ook aandacht moet komen voor energieopslag. Ook dat is iets om rekening mee te houden; niet alleen op gebouwniveau, maar ook op gebiedsniveau.

Afstemming en regie

De energietransitie heeft raakvlakken met veel andere opgaven, zoals woningbouw, mobiliteit en landbouw. Het is van groot belang dat de provincie steeds de verbinding met deze opgaven bevordert en de kwaliteit van de leefomgeving als dubbeldoelstelling in beeld houdt.

In drie regio's binnen de provincie Utrecht worden Regionale Energie Strategieën (RES) opgesteld en binnenkort vastgesteld, net als in de andere provincies. Daarin wordt o.a. de maximale potentie voor duurzame energie in de regio inzichtelijk gemaakt. Dat gebeurt in principe 'waardevrij'. Dat wil zeggen dat provinciaal en gemeentelijk beleid buiten beschouwing worden gelaten en er geen rekening wordt gehouden met reeds gemaakte beleidskeuzes.

De eerste voorlopige uitkomsten van Regionale Energie Strategieën (RES) in de provincie Utrecht laten zien dat er vaak grote verschillen bestaan tussen energiegebruik en energiepotentie van gemeenten. Dat er als het ware een *mismatch* tussen vraag en aanbod is. Waar de ene gemeente per saldo een tekort heeft, kent de andere gemeente een overschot op de energiebalans. Dat vraagt om samenwerking, afstemming en regie wil de energietransitie slagen in Utrecht. En dat is bij uitstek een rol die de provincie past!

Slotopmerking

Tot slot attenderen wij u graag op het zeer recent verschenen rapport '[Energietransitie in de provincie Utrecht](#)' van de Staat van Utrecht (maart 2019). Daarin komen vergelijkbare aspecten als hiervoor beschreven aan de orde. Maar bovendien wordt uitgebreid ingegaan op sociaal-economische aspecten van de energietransitie, waaronder mensen meekrijgen (inclusiviteit), de betaalbaarheid van de opgave én de arbeid die het oplevert.

Energietransitie, aldus de Staat van Utrecht, vraagt om meer dan alleen rationele afwegingen. Het is veel meer dan besparen op het energiegebruik en het vervangen van fossiele brandstoffen. Het is ook een maatschappelijk vraagstuk, waarbij het er vooral om gaat mensen mee te krijgen. Alle mensen wel te verstaan. En daarmee raakt het o.a. ook aan de portemonnee van burgers en bedrijven die op zoek zijn naar informatie en maatregelen willen nemen die passen bij hun situatie.

De PCL vraagt u expliciet aandacht te besteden aan deze aspecten van energietransitie én aan de werkgelegenheid die dat oplevert, want ook dat is iets wat meer aandacht verdient. Denk daarbij met name aan de installatiebranche: daar gaat het om het aanbrennen van energiezuinige apparatuur, zonnepanelen en dergelijke. En aan de bouw als het gaat om isolatie van woningen.

Graag wisselen wij binnenkort met u van gedachten over de Energietransitie en andere actuele maatschappelijke en ruimtelijke thema's.

De Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL)

Voorzitter:

Dorien de Wit

Leden:

Rudi van Etteger

Bas van de Griendt

Marleen van den Ham

Piet Renooy

Myriam van Rooij

Hugo van der Steenhoven

Alie Tigchelhoff

Fred Vos

Jonge onderzoekers:

Carmen Perez Garcia

Michiel Knoppers

Jelle Silvius

Anouk van Twist

Secretaris:

Josefine van der Heijde